

**ASPECTE TEORETICO-METODICE PRIVIND PROCESUL
DE PREDARE/ÎNVĂȚARE A CREAȚIEI LUI ION DRUȚĂ**
**THEORETICAL-METHODICAL ASPECTS REGARDING THE PROCESS
OF TEACHING/LEARNING THE CREATION OF ION DRUȚĂ**

LIVINSCHI Liudmila,

*profesor învățământul primar, gradul didactic II,
IP Liceul Teoretic „Mihai Viteazul”, mun. Chișinău,
Republica Moldova
lydmila40.67@mail.ru*

TABURCEANU Polina,

*doctor, conferențiar universitar UPSC, or. Chișinău,
Republica Moldova
ORCID: 0000-0001-9475-3481
taburceanu.polina@upsc.md*

CZU: 37.016:821.135.1-3

DOI: 10.46727/c.10-11-11-2023.p172-177

Rezumat. Articolul vizează unele aspecte teoretico-metodice în predarea/învățarea operei lui Ion Druță; dezvăluirea anumitor particularități metodice și etape de valorificare a prozei lui Ion Druță în procesul educațional; conturarea structurilor compoziționale în proza lui Ion Druță; studierea operelor de referință ale prozatorului Ion Druță, diverse ca specie literară; prezentarea personajelor drucești ca elemente configurative ale unității compoziționale a operei; relevarea locului și valorii scrierilor lui Ion Druță în contextul literar etc.

Ion Druță ne dă un exemplu viu și concret, important și pentru scriitor, și pentru cititor: primul are datoria de a prezenta concret, amănunțit, convingător realitatea pe care o abordează în operele sale, al doilea fiind chemat să se pătrundă de rostul și de farmecul celor mai diverse amănunte, detalii, episoade ale operelor în cauză. Numai o atare colaborare intimă și permanentă a scriitorului și cititorului se dovedește rodnică și eficientă. Numai astfel opera literară își dezvăluie valoarea cognitivă și instructivă; la lectura ei vedem, simțim, înțelegem tot ce scrie și ne propune spre asimilare autorul.

Cuvinte-cheie: operă, narațiune, nuvelă, temă, compoziție, personaj.

Abstract. The article concerns some theoretical-methodical aspects in the teaching/learning of Ion Druță's work; the disclosure of certain methodical peculiarities and stages of valorization of Ion Druță's prose in the educational process; outlining the compositional structures in Ion Druță's prose; studying the reference works of the prose writer Ion Druță, diverse as a literary species; the presentation of Druce characters as configurational elements of the compositional unit of the work; revealing the place and value of Ion Druță's writings in the literary context, etc.

Ion Druță gives us a vivid and concrete example, important for both the writer and the reader: the former has the duty to present concretely, thoroughly, convincingly the reality he approaches in his works, the latter being called to understand the meaning and the charm of the most diverse details, details, episodes of the works in question. Only such an intimate and permanent collaboration between the writer and the reader proves fruitful and effective. Only in this way does the literary work reveal its cognitive and instructive value; when reading it, we see, feel, understand everything the author writes and proposes to us for assimilation.

Keywords: opera, narrative, short story, theme, composition, character.

Ion Druță este scriitorul care a creat pentru toate vârstele. Operele drucești sunt asemenea sentimentului că ai revenit acasă, deoarece imaginile realiste descrise în aceste opere sunt încifrate în conștiința și subconștientul nostru, reprezintă matricea percepției noastre. Aceste opere uimesc prin

simplitate și o adaptare exclusivă la specificul național, însă nu trebuie să ne inducem în eroare, deoarece pe cât de ușor sunt de asimilat, pe atât de complexe sunt în redarea structurii morale/psihologice a personajelor. Prozatorul a folosit în acest scop doar posibilitățile subiectului, doar sursele latente ale artei compoziționale. El schimbă accentul: de pe fabulă pe subiect; de pe ideea ce mizează pe surprindere pe motivarea psihologică; de pe înșirarea rectilinie pe construcția multiplană.

Originalitatea prozei lui Ion Druță mai constă în raporturile dintre *național* și *general-uman*, dintre *lirism* și *epic*, dintre *Om* și *Natură* ca o concepție filozofică asupra ceea ce avem mai sfânt în viață, intensificarea elementului etic în conștiința omului de azi. Scriitorul caută *rădăcinile spiritualității noastre*, aducând în lucrările sale nu numai atmosfera străvechiului pământ românesc, dar și înfruntarea dintre concepții de viață diferite (pe de o parte, seninătatea sufletului omenesc, credința în Dumnezeu, dragostea plină de candoare; pe de altă parte, pragmatismul omului contemporan). În liniile cele mai generale, opera lui Ion Druță reprezintă scriitura unor *taine ale existenței umane*.

În general, măiestria artistică începe de la conținut, de la cunoașterea de către omul de creație a marii *Cărți* a vieții, care închide în copertele ei toate bucuriile, patimile și suferințele omenirii și pe care scriitorul e dator s-o cunoască de la prima până la ultima pagină. Dar pentru a converti faptul de viață în fapt de artă literară trebuie să ia naștere dintr-un puternic imbold lăuntric, dintr-un sfâșietor frământa de idei, dintr-o înaltă măiestrie poetică ce adecvează cu migală expresia la conținut și conținutul la expresie, armonia gândului la armonia cuvântului, muzicalitatea imaginilor la muzicalitatea ideilor.

Creațiile lui Ion Druță sunt o bază temeinică pentru studiu atât în clasele primare, cât și cele gimnaziale și liceale, de aceea ele sunt prezente în programele de studiu la toate treptele de școlarizare.

Curriculumul la Limba și literatura română pentru cl. a V-IX-a din 2010: Ion Druță. *Povestea furnicii; Murgul în Crimeea; Șapte mioare; Horodiște; Odihna; Frunze de dor; Clopotnița*. [p. 22]

Curriculumul la Limba și literatura română pentru cl. a V-IX-a din 2019:

- Conținutul curricular *Specia epică – Romanul*, creația Clopotnița de I. Druță – [p. 49];
- Conținutul curricular *Proza scurtă - Daruri, Balada celor cinci motănași, Toiagul păstoriei, Povestea furnicii, Horodiște, Samariteanca, Ultima lună de toamnă* [p. 48]

Curriculumul la Limba și literatura română pentru cl. a X-XII-a din 2010:

- În cadrul conținuturilor curriculare *Texte narative, Genul literar epic* actualizate și consolidate în cl. a X-a - *Sania; Frunze de dor* de I. Druță. [p. 18]
- În cadrul conținuturilor curriculare *Texte dramatice* în cl. a X-a - *Păsările tinereții noastre; Casa Mare; Doina* de I. Druță; [p. 19]
- În contextul *Realismului românesc* pentru studiu în cl. a 11-a - *Povara bunătății noastre; Clopotnița* de I. Druță [p. 20]

Curriculumul la Limba și literatura română pentru cl. a X-XII-a din 2019:

- În cadrul conținuturilor curriculare *Texte narative, Genul literar epic* actualizate și consolidate în cl. a X-a - *Sania; Frunze de dor* de I. Druță; [p. 33]
- În cadrul conținuturilor curriculare *Texte dramatice* în cl. a X-a - *Păsările tinereții noastre; Casa Mare; Doina* de I. Druță [p. 33]
- În contextul *Realismului românesc* pentru studiu în cl. a 11-a - *Povara bunătății noastre; Clopotnița; Samariteanca; Problema vieții* I. Druță [p. 34]

Analizând datele identificate în Curriculumul la Limba și literatura română din 2010-2019, în plan comparativ, observăm că scriitorul își menține temeinic poziția printre autorii a căror texte foarte frecvent sunt utilizate ca bază pentru studiul conținuturilor curriculare.

În același context, este plauzibil faptul că scriitorului Ion Druță îi este dedicat un capitol întreg în manualul de Limba și literatura română în clasa a XII-a. Astfel, elevii fac cunoștință pe îndelete cu universul artistic al literaturii. [p. 175] De asemenea, în manualul de Limba și literatura română pentru clasa a IX-a sunt redată fragmente din opera *Toiagul păstoriei* de Ion Druță. [p. 30] În manualul de Limba și literatura română pentru clasa a V-a este inclus pentru studiu conținutul curricular *Narațiunea ca specie și mod de expunere*, povestirea *Balada celor cinci motănași* de Ion Druță. [p. 64]

Aceste date prezentate mai sus demonstrează că opera scriitorului Ion Druță este foarte importantă în procesul educațional românesc, deoarece ne definește ca națiune și este constituită cu talent și dedicare, poate fi referită la un spectru larg de conținuturi curriculare, ținând cont de faptul că autorul are atât texte dramatice, cât și epice, atât romane de proporții considerabile, cât și texte cu un volum mediu care reprezintă speciile principale epice.

În Programa pentru examenul național de bacalaureat la disciplina Limba și literatura română din 2021 [p. 4-5], sunt incluse conținuturi curriculare precum:

Genul epic

- Elemente de **structură** și **compoziție** a operei epice (subiect/discurs);
- Instanțele narative. Perspectiva narativă. Tipuri de naratori;
- Subiectul și structura lui: acțiunea, sistemul de personaje, cronotopul; etc.

Genul dramatic

- **Compoziția** textului dramatic: acțiune dramatică, conflict dramatic, didascalii;
- Structura textului dramatic în acte, scene, cânturi;
- Specii ale genului dramatic: comedia și Drama; etc.

Tabelul 1. Genul epic și genul dramatic în Curriculum

Exersarea acestor conținuturi din programa de bacalaureat în baza operelor lui Ion Druță poate ajuta elevii să obțină rezultate scontate la examenul național.

Ne-am propus să elaborăm un proiect didactic zilnic pentru elevii clasei a XII-a cu Subiectul lecției: Structuri compoziționale în nuvela *Sania* de Ion Druță

Unități de competențe vizate:

3.2. Aplicarea prezentării rezumative a elementelor subiectului operei în procesul de interpretare a textului literar și de graniță;

3.4. Aplicarea noțiunilor de teorie literară în interpretarea textelor literare și de graniță din diferite registre estetice;

3.5. Sintetizarea componentelor lingvistice, cultural-istorice, stilistice și semiotice ale textelor literare și de graniță;

3.6. Interpretarea fenomenului literar național și universal în raport cu dezvoltarea personală.

Tipul lecției: Lecție mixtă

Forma de organizare de bază: Atelier de comunicare și scriere

Obiectivele lecției *La sfârșitul lecției elevul va putea:*

O₁ *Să descrie obiectul menționat, răspunzând la întrebări;*

O₂ *Să relateze succint subiectul nuvelei;*

O₃ Să analizeze textul din punct de vedere structural;

O₄ Să analizeze textul din punct de vedere compozițional;

O₅ Să comenteze propriile idei în raport cu destinul personajelor, deducând mesajul operei.

Tehnologia didactică a lecției

Metode: Conversația euristică, Graficul T, Diagrama Venn, Jocul imaginativ, TIC – Video, You-Tube, Exercițiul, Povestirea în lanț.

Profesorul organizează elevii pentru ora de Limba și literatura română, se interesează de starea de spirit a elevilor și porcede la scenariul propriu-zis al lecției.

La etapa Evocare cadrul didactic va realiza un joc imaginativ: *Sania visurilor mele* – elevii vor fi invitați să-și imagineze o sanie ideală (din ce materie ar fi realizată, cu ce stofă ar fi căptușită, de cine ar fi trasă, ce fel de scaun ar fi aranjat în spate) și să răspundă la întrebarea - *Unde i-ar duce această sanie?* (un bal mascat, o universitate, un loc de muncă visat, în brațele unei persoane dragi etc.). În al doilea rând, pentru că elevii au lecturat integral opera, vor actualiza subiectul ei pentru a demonstra cunoașterea firului narativ.

Profesorul va enunța tema lecției și va solicita elevilor să o noteze în caietele de studiu.

Ținând cont de faptul că aceasta nu este prima lecție de studiu a creației literare, la etapa *Realizarea sensului*, cadrul didactic va oferi elevilor sarcina să actualizeze structura operei:

- La etapa incipientă, vor analiza structura operei la nivel organizațional: Un text coerent, nuvelă alcătuită din aproximativ 9 imagini, volum mediu spre mic. Specia nu presupune structurarea textului pe capitole.
- Vor identifica indicii de timp și spațiu, organizându-i în tabel:

Cronotopul operei „Sania” de Ion Druță	
<i>Indicii de timp</i>	<i>Indicii de spațiu</i>
„Când, într-o bună vreme”	Acasă la moș Mihail;
„Vreo săptămână”	Într-un sat;
„se duce iarna”	Etc.
„ nu se mai arăta zile întregi”	
„S-a dus și iarna” etc.	

Tabelul 2. Cronotopul în nuvela *Sania*

- Alt aspect semnificativ al structurii operei este apartenența la specia literară. Cadrul didactic va îndruma elevii să încadreze opera în specia *nuvelă*, identificând trăsăturile acesteia în textul propus.

Cadrul didactic va realiza pe tablă o diagramă Venn în care elevii vor scrie similitudini și diferențe între speciile Nuvelă și Povestire.

<i>Nuvela</i>	<i>Similitudini</i>	<i>Povestirea</i>
Intriga este constituită într-un mod riguros și duce la generarea unui conflict puternic; Accentul cade pe caracterizarea personajelor; Se narează la persoana a 3-a.	Specii ale genului epic; Forma de scriere – proză; Prezența personajelor; Prezența unui fir narativ; Prezența naratorului.	Se pune accent pe evenimente; Se narează la pers. a III-a, sau I-a.

Tabelul 3. Termenii *nuvela* și *povestirea*: planul comparativ

Argumentând apartenența operei la specie, cadrul didactic va orienta elevii să pună accent pe acele trăsături ale speciei care o diferențiază de celelalte specii.

De exemplu:

Textul *Sania* de Ion Druță se încadrează în specia epică *nuvelă*, deoarece:

- Acțiunea are un singur fir narativ (Actul de creație al saniei – ca operă ideală, ca vis al măiestriei);
- Subiectul este constituit în jurul unui conflict puternic între personajele operei (mătușa – tipul uman realist, pragmatic, iar moș Mihail tipul uman al creatorului, viziuni diferite asupra vieții și creației);
- Sunt bine conturate personajele participante la acțiunea din operă, caracterizarea lor fiind o prioritate: „A avut noroc de-o babă sprintenă la minte îndată a prins firul”, sau „A zâmbit moș Mihail – știa el rostul la prostii, că multe le-a mai auzit în viața lui...”;
- Se narează la persoana a III-a, naratorul fiind detașat de acțiunile din text.

Ținând cont de procedeele compoziționale frecvent întâlnite în proza druțiană precum: *fluxul memoriei*; *introspecția*; *retrospecția*; *monologul interior*; *retardația*; *inelul compozițional (construcție simetrică a subiectului)*; *leitmotivul*; *antiteza compozițională*; *paralelismul compozițional*; *retardarea (frânarea intenționată a acțiunii, prin aglomerarea repetițiilor, paralelismelor)* etc., profesorul va oferi informația necesară pentru definirea procedeelelor și va invita elevii să analizeze opera din această perspectivă, identificând în contextul nuvelei exemple elocvente pentru aceste procedee compoziționale:

1. „Sanie... Mare lucru-i o sanie. Arunci un braț de paie, le acoperi cu un covoraș, să nu te prindă răceala, arăți cailor că n-ai uitat biciul acasă și te duci, că abia mai dovedește soarele să se țină pe urma ta. Și abia atunci ai să uiți să-ți numeri anii, și-ai să-ți vezi prietenul pe care au început să ți-l fure drumurile, și pe pârtia făcută de tine mulți drumeți își vor găsi calea, și satul, și casa.” - procedeul compozițional identificat în acest fragment este **Retardarea**, deoarece prin aceste reflecții sunt încetinite faptele prin amânarea evenimentului anticipat, toți sunt în așteptarea mării opere *Sania*, însă aceasta nu se grăbește să încante privirile curioase ale sătenilor, deoarece, potrivit viziunii de artist a lui moș Mihail, pentru a crea o capodoperă nu este loc pentru grabă, fiecare detaliu trebuie cugetat, cumpătat și apoi cu îndemânare și migală întruchipat.

În centrul nuvelei *Sania* este tema muncii înțeleasă ca un act de creație (problema constituirii operei artistice). Ion Druță e conștient acum că nu atât fabula, cât subiectul încheșat ca rezultat al manevrelor compoziționale reușite contribuie la constituirea unei opere ce ține de o literatură veritabilă. Criticul Vasile Coroban spunea că astfel de nuvele sunt făcute din nimic. Imaginându-și sania terminată, moș Mihail face în acest sens o confesiune cum nu se poate mai reușită: „Și când ai s-a vezi n-ai să-ți poți rupe ochii de la dansa, și n-ai să crezi când ți-oi spune din ce a fost ea făcută” ...” (*Sania*, vol.1, p. 273). *Sania* capătă contururi înainte de toate în inima lui moș Mihail.

2. Prezentarea personajelor în plan comparativ:

<i>Moș Mihail</i>	<i>Mătușa/Niculăieș</i>
Tipul uman al artistului, creatorului, maiestruului.	Tipul uman al omului pragmatic, realist, practic.
Confruntarea acestor personaje cu scopul conturării diferențelor dintre ei este un exemplu a procedeeului compozițional Antiteza .	

Tabelul 4. Personajele (planul antitetic)

Inserarea reflecțiilor despre valoarea *Saniei* este o dovadă a utilizării procedurii compozițional ***Repetiția-laitmotivului***, în acest context *motivul creației, destinul creatorului*.

Nuvela *Sania* are început și sfârșit cu semnificații similare, ceea ce sugerează ideea unei opere concepute ca metaforă globală. În cadrul acestei metafore globale începutul nuvelei îndeplinește și rolul de lăitmotiv care, amplificându-se pe parcurs, devine și ideea călăuzitoare a ei: „...*Sanie...Mare lucru-i o sanie... O sanie – atâta îi trebuie omului și iar e om...*” (*Sania*, vol.1, p.269) Lăitmotivul în cauză e un adevărat crez artistic: să faci o operă care să-ți aducă împlinire sufletească, stimă, o operă care să cultive și altora o demnitate veritabilă.

La etapa Reflecție cadrul didactic va iniția o conversație euristică prin care va oferi elevilor posibilitatea de a-și expune propria opinie în raport cu acțiunile și destinul personajului principal din nuvela studiată:

Ce atitudine exprimă naratorul în raport cu acțiunile personajelor date?

Ce părere aveți despre relația dintre Moș Mihail și soția sa? De ce?

Dacă ați fi în locul mătușii în relația menționată cum ați fi procedat?

Ce acțiuni întreprinse de personaje v-au trezit sentimente negative? De ce?

Ce părere aveți despre finalul nuvelei? De ce?

Ce mesaj ați dedus din această operă și îl veți lua cu dumneavoastră în valiza ideilor importante? etc.

La etapa ***Extindere***: Elevii primesc sarcina - De realizat analiza textului studiat din perspectiva structurii și compoziției, în Word, Time New Roman, font 14, spațiere 1,5, volum 1 pagină. De plasat produsul în portofoliu la disciplină.

Proiectul didactic elaborat este o dovadă a faptului că opera scriitorului Ion Druță este un suport semnificativ în predarea conceptelor specifice disciplinei Limba și literatura română, de exemplu: Curentul Realism, Trăsăturile genului epic, Trăsăturile genului dramatic, Speciile epice, Speciile dramatice, Procedee compoziționale, Straturi lexicale, Diversitatea limbajului artistic, Procedee stilistice, Structuri compoziționale etc. etc. – toate subiectele care se referă la procesul de analiză și interpretare a textului literar.

Scrișul lui Ion Druță produce o mare satisfacție spirituală și estetică, datorită faptului că dispune de o plasticitate aparte cu care sunt înfățișate problemele general-umane, exprimate, de obicei, prin personaje, simbolizând și spiritualitatea noastră națională. Stilul de scriere druțian este unul crescut în sufletul cititorilor, nu există cititori care nu ar înțelege subiectul acestor opere minunate care încă se întâmplă prin satele noastre românești și care sunt ca un ghid turistic pentru oaspeții țării noastre care doresc să ne descopere sufletul adevărat.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Cimpoi M., *Creația lui I. Druță în școală*. Chișinău: Știința, 1986. 72 p.
2. Curriculum Național, Aria Curriculară Limbă și Comunicare, Disciplina Limba și literatura română, Clasele X – XI. Chișinău, 2019. 148 p. ISBN 978-9975-3441-0-4.
3. Druță I., *Scrieri* (în 4 vol.), vol. 1. Chișinău: Ed. Literatura artistică, 1989. 534 p. ISBN 5-368-00903-8
4. Druță I., *Scrieri* (în 4 vol.), vol. 2. Chișinău: Ed. Literatura artistică, 1990. 496 p. ISBN 5-368-00904-6